

Werkgeverschap in tijden die nog niet zijn

“Werkgeverschap” als term nodigt uit tot herformulering. Werkgeverschap als fenomeen nodigt mij uit tot kritiek. Zowel de uitleg bij het woord als het woord zelf lijken een machtsverhouding in zich te dragen waarvan je zou kunnen stellen dat die niet langer past in een tijd waarin thema’s als o.a. waarden, gezamenlijke grond, gelijkheid, inclusiviteit en diversiteit het nieuwe werk paradigma hebben te vormen. Waarbij het woordje “vormen” diepe betekenis kan dragen in een tijd die ook nog eens sterk seculier van aard is.

Werkgever, in het Engels “employer”, stamt van “employ” of “imply”. Beide kennen etymologisch gezien haakjes met het “betrokken raken bij een bepaald doel”. Dat is heel wat anders dan in een machtsverhouding werk verrichten. Een werkgever geeft en vraagt werk aan een werknemer. De werknemer krijgt hier veeleer salaris en andere waarde dragende zaken voor terug. Een verhouding die in balans is zolang de ervaring is dat dienst en wederdienst ook in balans zijn. Als het geven van het werk stopt, vervalt de wederdienst inclusief de daarbij horende beloning vaak gelijktijdig. Daar wordt de machtsverhouding zichtbaar. Daarvoor hebben we in Nederland het arbeidsrecht ingericht waarbij bescherming tegen onrecht in deze machtsverhouding wordt verzorgd.

Via deze inleidende zinnen wordt zichtbaar dat op veel plekken de kern van de werkverhouding gestoeld is op een machtsverhouding. Gebukt onder deze macht kan de intrinsieke waarde van een werknemer regelmatig het onderspit delven. De beloning is immers facilitator van een “prettig leven” en ook daar schuilt een zekere waarde in. Een intern conflict is geboren. Bij disbalans in de geschetste verhouding kan deze parasitair worden, zo kan men afleiden uit het recent door René ten Bos vertaalde boek “De parasiet” van Michel Serres. Deze ecologische duiding van de verhouding kan helpen de wederkerigheid en het bijhorende gevoel woorden te geven.

Maar wat als we in plaats van werkgeverschap beginnen met gemeenschap? Wat als we de verhouding werkgever – werknemer vervangen door een verhouding mens – omgeving? Geeft dat wellicht adem aan een gelijkwaardige verhouding op basis van primaire waarden? Zeker nu deze waarden bedekt zijn met kapitaal, onbegrepen mensbeelden, spullenboel, oorlog en milieuproblematiek? De vervreemding van onze meenten, onze gezamenlijke gronden met bijhorende waarden, legt bloot dat het primair economisch paradigma van de afgelopen decennia een duistere kant kent.

Dus werkgevers van de toekomst zijn geen werkgever. Het zijn (groepen) mensen die het lef hebben om gevoelvol betekenis te geven aan de waarden die we als mens binnen de natuur delen. Het zijn persona die snappen waarom het fout is dat een dode boom meer waard is dan een levende boom. Het zijn zij die begrip en gevoel hebben bij de waarde van ons gezamenlijke “nest” en bereid zijn daarvoor groepen

mensen te mobiliseren die daar voor willen lopen. Die “werkgever” zal de drieslag van Hannah Arendt omarmen en zorgen voor duurzame werken, de juiste arbeid en het goede handelen. Continue geïnitieerd vanuit lokale en regionale urgenties die gevoeld worden door mensen op die plek. De deliberatie met belanghebbenden van waaruit besluiten “omhoog” gewerkt worden via de scheuren in het huis van Thorbecke. Daar, op die plek, ontstaat een nieuwe verhouding die scheppend kan zijn voor het goede.

In een dergelijk milieu heb “je” geen macht maar ben je bij machte om te handelen. Bestaansrecht ontstaat doordat gewerkt wordt aan ons letterlijke bestaan, voor onszelf maar vooral ook voor zij die nog komen gaan. Een retrocausale schakeling die gevraagd wordt door hen die er nog niet zijn, door datgene dat zich niet eigenstandig talig kan uiten. Het zijn de wensen, de herinneringen uit onze toekomst die een appèl doen op goed “werkgeverschap”.

Maar nee, werkgeverschap heeft geen toekomst. Geverschap wel, of delerschap, geven in balans met nemen. Anti-parasitair handelen door gemeenschappen te smeden die de diepe waarden nog her- en erkennen. Verbinders, dragers en delers, tovenaars en profeten. Niet vanuit een ideaal maar vanuit het mens “zijn”. En dat mens zijn opent het bruggetje naar Kant, zie je medemens ook weer als doel, en niet louter als middel...

Wim van der Meer